

KAMUSAL DIŞ MEKANLARININ TASARIMINDA AYDINLATMABOYUTU: “Edirne’de Hürriyet Meydanı (Parkı) İle İlgili Bir Araştırma”

Ayşe SİREL¹ Ümit SİREL²

^{1,2}Mimarlık Bölümü

Mühendislik Mimarlık Fakültesi

Trakya Üniversitesi, 22030, Edirne

¹e-posta: aysesirel@yahoo.com.tr ²e-posta: umitsirel@yahoo.com

ABSTRACT

Public places are outer spaces, which are formed through the requirements of time, on the front place with its tasks and social - physical - symbolizing way, are owned by no one and belong to everyone, where lots of people come together.

In present; the lighting components, which had to be located on parks and squares to meet the requirements, are far from that task. The “Hürriyet Square”, which is located in the historical center of Edirne, is the main example of this article about lighting elements.

An urban design project was planned for this area, located northwest of Kaleiçi and in the center of historical center of Edirne, which was being used as a car park in the few last years. This project recommended a lighting system without exaggeration, which emphasizes the importance of this area, which is located in the center of historical city center. But in application of that project some differences were made by the municipality. Especially the lighting system was discordant to environment, expensive and exaggerated.

Due to the defectiveness of lighting system standards, the lack of effectiveness of designer, mayor’s freedom of realize his own decisions and pleasure are not realized the positive results of the urban design project.

1. GİRİŐ

Dış açık mekanlardan olan park veya meydanlar; insanların gün içinde ve akşam karanlığında dinlenme ya da başka nedenlerle belirli bir süre kullandıkları veya sadece yürüyerek içinden gelip geçtikleri alanlardır. Park ve meydanlar, özellikle tarihi kentlerde mimari karakteristiğı olan yapılarla çevrili olabileceğı gibi içinde herhangi bir plastik obje, mimari yapıt, gölet, fiskiye, özel yeşil doku vb. gibi öğeler yer alabilir. Bu alanların düzenlemesi yapılırken, alanda sadece güven duygusu verebilmek ve çevreyi görebilmek amacı ile aydınlatma yapılmamalıdır. Alanın gündüz kullanımında ilgi

çekmeyen birçok şey aydınlatma ile daha güzel ve cazip bir konuma getirilebilmeli ve dolaşan insanlar yönlendirilmelidir. Ancak aydınlatma adına alanın her bir noktası; alana yakışmayan estetik ve kalitede, gereğinden çok sayıda, enerji korunum sınırlarını zorlayıcı aydınlatma aygıtlarıyla donatılmamalıdır. Böyle bir durum; bulunduğu kentsel ortama canlılık kazandırmaktan çok, birbirini takip eden, sıkça ve gelişigüzel döşenmiş aydınlatma elemanlarından çıkan ışık ile göz kamaştıracağı gibi olumsuz bir silüete de neden olabilir. Bugün kentlerimizde yer alan bir çok kamusal dış mekan aydınlatmasında yukarıda bahsedilen olumsuzluklara rastlanmaktadır.

2. KAMUSAL DIŞ MEKAN VE DONATILARI

Mekan; kısaca belli bir kullanıőa en elverişli ve en uygun "yer" olarak tanımlanabilir. Sınırlanmış biçimi ile algılanabilen mekan; ölçü bakımından insan tarafından kavranabildiği , iliŐki kurulabildiği ölçüde vardır ve bu yönleri ile iyi mekanlardır.

Kentsel ölçekte mekan; kentsel olayların süregeldiği, kentlilerce yaŐanan ve algılanan kent parçalarıdır [1, s:42]. Kentsel strüktür içinde yapılanmış ve yapılanmamış olan bu mekanlar, arazi kullanım biçimlerine bağlı olarak "kamusal mekan" ve "özel mekan" olarak ikiye ayrılır. Temelde çalıŐmanın konusunu oluşturan kamusal dış mekan; süreç içinde gereksinimler doğrultusunda biçimlenen ve sosyal-fiziksel-simgesel boyutlarıyla, üstlendiği iŐlevlerle ön plana çıkan, insanların birbiriyle karŐlaŐtıkları kent parçasıdır. Görsel deneyimimizle kavrayabileceğimiz kamusal mekanlar; herkese ait olup, özel olarak kimseye ait olmayan, her çeŐit sosyal ve ekonomik amaç için pek çok insanın bir araya geldiği açık alanlardır [2, s:32]. Bazı durumlarda denetimli olarak kullanılabilen kamusal dış mekanlar fiziksel oluŐumlarına bağlı olarak; dinamik nitelikli geçiŐ alanları (cadde, sokak, su yolu, kanallar) ve statik nitelikte birikim alanları (meydan ve parklar) olarak iŐlev görürler [3, s:13-24].

Kamusal dış mekanlarda süreç içinde oluşan; ölçek, işlevsellik, mekansal sınır, mekansal sınırın sürekliliği ve arayüz, görsel aks ve perspektif yaratma, yönlendirme, okunabilirlik, imaj vb. özellikler mekanı vurgulayan ve kimliğini oluşturan önemli karakteristiklerdir. Kamu mekanlarının sağladığı önemli iŐlevler vardır. Bunları dört grupta toplamak olasıdır.

1. Psikolojik ve sensoriyel gereksinimlerin sağlanması (can sıkıntısını kovan çeŐitlilik - zevk - hayal - keŐif – gezi - kalabalıkla içiçe-lik - izole olma - sükun veya hareketlilik - hız veya yavaŐlık, yerlerin tanımı - ortak yaŐamın sembolleri),

2. Sosyal iliŐkilerin sağlanması (kendiliğinden olan, ferdi yada ortak giriŐimler programlı karŐılaŐma - tesadüfi karŐılaŐma - bilgi deđiŐimi - güven - bekleme - gösteri - deđiŐik iletiŐimler - eğitim öğrenme oyunları),

3. Ekonomik deđiŐimlerin sağlanması (hizmetler - ticaret - iÇ - ortak mekanlarda, aynı iliŐkilere sahip olmayan sektörlerden her birine özgü koŐullarda ekonomik deđiŐimin sağlanması),

4. Yararlı deplasmanların sağlanması [4, s: 15-17].

Tüm dünyada ve ölkemizde son yıllarda sosyal, kültürel ve ekonomik deđiŐim ve dönüŐüm süreci yaŐanmaktadır. Bu süreçte kentlerimizde ortaya çıkan fiziksel kabuk deđiŐim olayı büyük boyutta bir sorun olarak kendini hissettirmeye baŐlamıŐtır. Özellikle tarihi kentlerin odak noktaları sayılan kamusal dış mekanlar yukarıda sıralanan iŐlevlerini yitirmeye baŐlamış ve kentlinin yaŐamına katkı sağ-layan, o "yer" in kimliğini yansıtan anlamlı mekanlar olmaktan çıkmıŐtır. Birçok kentte yaŐayanların karŐılaŐma ve mekanı paylaŐma Őansının sınırlandığı, düşük kapasitede kullanılan veya hiç kullanılmayan kimliksiz mekanlar haline dönüŐmüŐtür. Bildirinin konusu olarak, kamusal dış mekanlardan özellikle park ve meydanların gece kullanımını sağ-layan aydınlatma ile ilgili ise; aydınlattığı çevreye uyum, aydınlanma konforu, verimlilik, tasarruf, aydınlatma aygıtı seçimi, estetik gibi konularda bazı sorunlar yaŐanmaya baŐlamıŐtır.

Son yıllarda yaŐanan olumsuz ve hızlı kentsel deđiŐimler ve bunun doğal sonucu olarak da deđiŐen, geliŐen olanaklar ve yenilikler kentlilerin günlük yaşam çevrelerinin yeniden ele alınmasına neden olmuŐtur. Bu noktada gerek yeni gerekse tarihi kentlerde, ilgi alanı kentsel çevrenin görsel niteliklerini, estetiğini ve yaşam kalitesini yükseltmek olan "kentsel tasarım proje çalıŐmaları" yapılmaya baŐlanmıŐtır. Dış mekan olarak günlük yaşam çevrelerinden sayılan park ve meydanlarla ilgili hazırlanan proje ve uygulamalarda bazı kentsel

donatım objeleri önerilmiştir. Söz konusu objelerden oturma ve dinlenme mobilyaları, aydınlatma elemanları, peyzaj elemanları, bilgi ve iletişim panoları, çöp kutuları vb. sayılabilir.

Ancak; günümüzde düzenlemesi yapılan birçok park ve meydana; temel amacı kullanıcının (kentli) bulunduğu yer ile ilişkisini kuran, çeşitli istek ve gereksinimlerini karşılamak üzere yerleştirilmesi gereken donatım elemanları özellikle de aydınlatma elemanları, yaşam gereksinimlerini karşılamaktan uzak bir tutum içindedir. Edirne tarihi kent merkezinde yer alan “Hürriyet Meydanı” veya sonradan verilen diğer ismi ile “Unakıtan Meydanı”, söz konusu tutumu özellikle “aydınlatma” yönüyle yansıtan alan olarak bildirinin örnekleme konusunu oluşturmaktadır.

3. DIŞ MEKAN AYDINLATMASI

Görsel algılamayı sağlayan ışığın oluşturduğu aydınlık günışığı ve lamba ışığı ile elde edilir. Kentler, gün boyunca denetimimiz dışında günışığı altında algılanırken, hava karardığında ancak lamba ışığı ile aydınlatma yapıldığı zaman görsel algılama söz konusu olur. Her iki aydınlatmanın fiziksel olarak temel verisi ışık olmakla birlikte elde edilen aydınlıklar birbirinden ayrı nitelik taşır [5, s:319].

Aydınlatma, Uluslararası Aydınlatma Komisyonu (CIE) tarafından, “nesnelere ve çevrelerinin görülebilmesi amacı ile ışık uygulaması” biçiminde tanımlanmaktadır [6, s:3]. Aydınlatma, tekniği açısından iç aydınlatma ve dış aydınlatma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bildirinin asıl konusunu oluşturan dış aydınlatma; kapalı mekanların dışında, insanların gelip geçtikleri ya da belli bir süre içinde yaşadıkları açık dış mekanlarla, bu mekanların içinde veya çevresinde yer alan mimari ve sanatsal yapıtları en iyi biçimde algılayabilmek için yapılan aydınlatmadır. Dış aydınlatmanın kapsamı içine giren başlıca konular olarak; yollar, havaalanları, ören yerleri, köprüler, alt ve üst geçitler, meydanlar,

park ve yeşil alanlar, havuzlar, yapma göller, yaya alanları, tarihi yapılar, önemli modern yapılar, anıt ve heykel aydınlatması sayılabilir.

Yukarıda ilgi alanı belirtilen dış açık mekanların gece görünümünü cazip hale getiren aydınlatılma ile ilgili, amaca uygun aydınlık elde etmek için tasarlanmış aydınlatma aygıtları kullanılır. Bunlar;

- Bir lambadan çıkan ışığın, uzaysal dağılımı, nicelik ve niteliğini değiştirerek, amaca uygun bir aydınlık elde edilmesini sağlamak,
- Lambayı gözden gizlemek ya da görünen ışıklığı azaltmak,
- Lambayı dış etkilerden korumak,
- Lambanın görünen biçimini çevre düzenine, mimari düzene ya da benzeri bir takım gereklere uydurmak,
- Lambanın elektrik bağlantısını sağlamak,

gibi çeşitli amaçlar için hazırlanmıştır [6, s:8-9]. Aydınlatılması istenilen yerle ilgili, özellikle dış açık mekan aydınlatması için, aydınlatma aygıtları tasarlama sürecinde, alanın içinde yer aldığı kent karakteriyle estetik açıdan uyum, verimlilik, fiyat ve konfor koşulları göz önüne alınmalıdır. Dış mekanlarda bulunan aygıtlar sürekli paslanmaya, aşınmaya, çürümeye neden olan kar, yağmur, nem, sis gibi hava koşullarına maruz kalması nedeniyle paslanmaz malzemeden üretilmelidir. Aydınlatma aygıtlarının boyut, biçim, sayı ve taşıma sistemi açısından özellikleri, aydınlatılan yüzeyi etkilemesi gündüz kullanımına göre daha farklı olabilir. Ayrıca vandalist eğilimlere karşı da sağlam, aşınmaz bir yapıda olmalıdır.

Bilindiği gibi her kentin kendine özgü farklı kimlik öğeleri olabilir. Özellikle tarihi ve korunmuş kentlerde kimlik yansımaları çok daha belirgindir. Tarihi kentlerin bir çoğunda süreç içinde oluşmuş kamusal dış mekanlar (San Marco Meydanı, Kızıl Meydan, Champs-Élysée Caddesi, Hyde Park, İstiklal Caddesi) ile bu mekanlarda yer alan tarihi yapılar yalnızca gündüz değil, iyi aydınlatılmış gece

kullanımı ile de o kentin kimliğini ve varlığını yaşayanlara en iyi biçimde hissettirebilen öğeler olmuştur. Söz konusu dış açık mekanlarda bu hassasiyetin gerçekteştirilmesi yalnızca teknik bir yaklaşım olarak kabul edilmemeli, mimarca yaklaşımlarla sağlanmalıdır. Bu durum ise; aydınlatılması istenilen dış açık alanın, bulunduğu çevre içerisindeki tüm özelliklerinin ayrı ayrı ele alınıp tasarlanması ile mümkün olabilir. Kamusal dış mekan aydınlatmasında amaç; o "yer" in bulunduğu çevre içinde kentsel, mimari, sanatsal ve peyzaj değerlerini en iyi biçimde ortaya çıkarılması ise bu çalışmalarda hem aydınlatma tekniğinden hem de kentsel tasarım bütünü içinde teknik ve estetik açıdan gerekli koşullar sağlanmalıdır. Bu konuda proje ölçeği olarak üst plan kararlarına dayalı hazırlanacak "Kentsel Tasarım Proje"lerinden yararlanılmalıdır. Kentsel tasarım projesi üretim sürecinde, aydınlatma açısından; ışık kaynağı seçimi, aydınlatma aygıtlarının biçimlenişi, bunların yeri, konumu ve sayıları, oluşturulacak sistemlerin özellikleri ve kullanım süreleri, yapım ve kullanım giderleri gibi tüm etkenlere yer verilmelidir [5, s:321].

4. EDİRNE'NİN KENTSEL GELİŐİMİ İÇİNDE HÜRRIYET MEYDANI'NIN (UNAKITAN MEYDANI) KONUMU

Edirne'nin Prehistorik devirlere kadar giden çok eski tarihi vardır ve bu tarihlerden beri yerleşme merkezi olarak toplumların yaşamasına ve çeşitli medeniyetlerin oluşmasına sahne olmuştur. Osmanlılar'ın 1362 yılında kenti almasıyla [8, s:12] yaklaşık bir asır boyunca Osmanlı İmparatorluğuna başkentlik yapmış olan kent Osmanlı mimarisini doruk noktasına taşıyan görkemli anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinden oluşan tarihi dokusu ile kimliğini oluşturmuştur.

Geçmişten yakın döneme geldiğimizde; 1970 yılından sonra kente sanayinin gelmesi, 1980'li yıllardan sonra Trakya Üniversitesinin Edirne'de bölge üniversitesi olma yolunda nitelik kazanması, bazı

büyük kamu kuruluşlarının Edirne'de yer seçmesi, 1990'lı yıllardan sonra ise kentin kuzeydoğusundan geçen Trakya Otoyolu (TEM), kentleşme olgusunun hızını arttırmış ve kentin uzun yıllar devam eden tarihi makroformunu değiştirmeye başlamıştır.

2004 yılında hazırlanan son imar planı ile; kentin tarihi çekirdeği olan Kaleiçi'nde sınırları tartışılabilecek belli alanlar denetim altına alınmaya çalışılmış ise de ne yazık ki; Kaleiçi ve yakın çevresinin tümüyle korunması ve yapılaşmanın denetim altına alınması ile ilgili bütüncül bir plan anlayışı geliştirilememiştir.

Hürriyet Meydanı (parkı), Kaleiçi'nin kuzeybatı köşesinde ve Edirne'nin tarihi kent merkezinin orta noktasında yer alır. Edirne Osmanlıların eline geçtikten sonra kentin dokusu çok uzun yıllar korunmuştur. Yakın dönemde 1903 yılında çıkan bir yangınla Kaleiçi'nin tamamen yanması üzerine 1904 yılında yeni bir plan yaptırılmıştır. Hürriyet Meydanı'nın da yer aldığı alan dahil olmak üzere 1904 yılından günümüze değin, kentin sosyal ve fiziksel açıdan bazı değişikliklere uğradığı, farklı dönemlerde yapılan plan, harita ve diğer kaynaklardan anlaşılmaktadır (7, s:152 / 8, s:351 / 9, s:16)..

1950'li yıllarda Kaleiçi'nin kuzeyinden Londra Asfaltı geçirilmıştir. Londra asfaltının yanında, ince bir üçgeni andıran ve günümüzde "Hürriyet Meydanı" olarak bilinen bu küçük alan aslında mekansal olarak meydan kavramına tam olarak uymamakla birlikte bu isimle anılmaktadır. Alan bir süre otopark olarak kullanılmıştır (Resim: 1a). Uluslar arası bir yol olan Londra Asfaltının hemen yanında ve kavşak noktasında yer alan otoparkın yaratmış olduğu sorunların giderilmesi amacı ile 2004 yılında düzenleme yapılmış ve düzenleme sonrasında alanın bir bölümüne "Unakitan Meydanı" ismi verilmiştir.

Edirne - Kaleiçi yerleşmesinin yeniden canlandırılmasına yönelik çalışmaların bir parçası

olarak, yürürlükteki imar planında otopark ve durak alanı olarak düzenlenmesi öngörülen alan için Edirne Belediyesinin isteği üzerine bir kentsel tasarım projesi gerçekleştirilmiştir . Söz konusu kentsel tasarım projesinde “dış mekan aydınlatması” ile ilgili, alanın tarihi kent merkezi içindeki önemini mimari bir yaklaşımla vurgulayan, abartıdan uzak bir aydınlatma sistemi önerilmiştir . Ancak söz konusu alan için geliştirilen projenin belediye tarafından uygulanması sürecinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Gerek peyzaj düzenlemesi gerekse aydınlatma sistemi konusunda alanla uyum göstermeyen, abartılı ve masraflı uygulamalar yapılmıştır (Resim: 1b).

5. HÜRRİYET MEYDANI'NIN AYDINLATMA VE DİĞER MEVCUT SORUNLARI

Edirne'nin tarihi ve ticari bölgesinde yer alan ve geçmişten günümüze önemi yukarıda vurgulanan Hürriyet Meydanı düzenleme projesi şu ilkeler doğrultusunda tarafımızca yapılmıştır.

1. Hareketin Organizasyonu: Yaya ve araç trafiğinin ayırımı,
2. Dış Mekanın Organizasyonu: Tarihi kent merkezinin bir parçası olarak mekansal karakter kazandırma, kentin tarihi çekirdeği olan Kaleiçi'ne güçlü bir yaklaşım sağlanması,
3. İşlevsel organizasyon: Kentsel dış mekan yaşantısını günün her saatinde ve gece canlı tutulması.

Ele alınan projede temel hedef; insanların gün içinde ve akşam karanlığında, içinde otururken veya sadece geçerken, buldukları tarihi çevreyi algılamalarını sağlamaktır. Bu bağlamda, alanda yer alacak sade ve alçak bir yeşil doku, bu dokuyu zenginleştirecek bir havuz ve gerekli kent mobilyaları tasarlanmıştır. Biçimsel olarak sade ve işlevsel olarak tasarlanan aydınlatma elemanları ise (Resim: 2a,3a); alanın biçimsel ve işlevsel kullanımları doğ-

rultusunda, alçak ve yüksek aydınlatma elemanları olarak makul aralıklarla konumlandırılmıştır.

Ancak projenin Edirne Belediyesince uygulanma sürecinde gerek ekonomik gerekse görsel ve estetik sınırları zorlayıcı ve o mekana uyumsuz değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu uyumsuzluklardan biri; çeşitli hayvan figürlerinden oluşan çok sayıda ağaççığın, renk cümbüşü içindeki çiçeklerin arasına gelişigüzel serpiştirilmesidir. Kaldı ki kara iklimine sahip Edirne'de bu ağaççıkların kışın hayatta kalma şansı zorlanır niteliktedir.

Bir diğer uyumsuzluk; aydınlatma elemanlarının da içine alan kent mobilyalarının alanın işlevi ile uyumsuz biçimde dağıtılmasıdır. Oturma elemanı, çöp kutusu, reklam panosu gibi mobilyaların biçim, konum ve ekonomik açıdan zorlayıcılığı ile çok büyük plastik obje olan üç kollu lalenin alanı yutarcasına kullanımı alanda yaratılan görsel kirliliklerdendir.

Aydınlatma ile ilgili olarak uygulamada; tasarım ile öngörülenlerden farklı biçimde, süslemeci biçimsel anlayış doğrultusunda; ağır süslemeler içeren aydınlatma elemanlarından seçilmiştir (Resim:2b,3b).

Alanda, bildirinin konusunu oluşturan aydınlatma elemanlarının kullanımındaki diğer büyük sorun; gereğinden çok sayıda ve işlevsiz biçimde yerleştirilmiş olmalarıdır. Yanmadığı gündüz sürecinde birbiri ardınca sıralanmış aydınlatma elemanlarının zaten küçük ve dar - uzun olan alanda yarattığı karmaşa, gece kullanımında bir ışık karmaşasına dönüşmektedir. Yerel yönetimin bütçesini gereksiz yere zorlayan çok sayıda bilinçsizce yerleştirilen aydınlatma elemanları çevre düzeni hedeflerine uyum göstermemektedir.

6. SONUÇ

Aydınlatma konusunda standart eksikliği,

- Uygulamada proje müellif(ler)inin etkisinin sınırlı olması, hakim gücün (Belediye başkanı

veya diğer görevliler/yükleniciler) tasarıma aykırı kararları uygulaması,

- Karar vericinin özel zevklerini uygulama özgürlüğü,
- Maddi beklentiler (Pahalı elemanların gereğinden sık kullanılması)

gibi temel sorunlar, Edirne'nin tarihi bölgesinde yer alan Hürriyet Meydanı düzenlemesinde de etkin biçimde gözlemlenmektedir.

Bildirinin başında belirtildiğı üzere; sınırlanmış biçimi ile algılanan mekan , ölçek, işlevsellik, yönlendirme, görsel aks ve perspektif yaratma, okunabilirlik, imaj gibi o mekanı vurgulayan karakteristiklere sahip olduğı sürece vardır.

Kentsel tasarım projesi ile hedeflenen yukarıdaki karakteristikler, genel olarak uygulama sırasında değişikliğe uğramakta ve tasarımlardan beklenen olumlu sonuç yeterince elde edilememektedir.

Edirne için önemli bir kamusal dış mekan olan Hürriyet Meydanı için yapılan uygulama; yukarıda sıralanan karakteristikleri yansıtacak biçimde yeniden gözden geçirilmeli ve projesine uygun hale getirilmelidir.

Yerel yönetimler, ilgili uzmanlar tarafından yapılmış düzenleme projelerini değiştirmeden uygulama ilke ve alışkanlığını edinmelidirler.

Böyle bir olanağın doğması dileğı ile.

KAYNAKLAR

[1] AKTÜRK, Dilek., (1993), Kentsel Mekanların Tasarımında Psikolojik Boyut Üzerine Araştırma ve Bir Yöntem Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, MSÜ-Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,

[2] ŐENER, Hasan ve YILDIZ, Dilek., (1999), "Kentsel Mimari ve Kentsel Mekana Katkı", Ulusal Kentsel Tasarım Kongresi, Kentsel Tasarım: Bir Tasarımlar Bütünü, 26-28 Mayıs 1999, MSİ_Mimarlık Fak., ŐBPB, İstanbul,

[3] ÖZAYDIN (KILIÇREİS), Gülşen., (1993), Kentsel Tasarım Kapsamında Tarihi Kentsel Mekanlarda Arayüzlerin Düzenlenmesine Sistemli Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış Doktora Tezi, MSÜ-Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul,

[4] ÇUBUK, Mehmet., (1991), "Kamu Mekanları ve Kentsel Tasarım", Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, 15-16 Mayıs 1989, MSÜ-Mimarlık Fakültesi, İstanbul,

[5] ŐEREFHANOĞLU, Müjgan., (1992), "Kentsel Tasarımda Aydınlatmanın Rolü", 1. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, 23-24 Mayıs 1991, MSÜ-Mimarlık Fakültesi, ŐBPB, İstanbul,

[6] DOKUZER ÖZTÜRK, Leyla., (1992), Kent Aydınlatma İlkeleri, YTÜ, Mimarlık Fakültesi Yayını, Ün. No:247, No:MF-MİM 92.036, İstanbul,

[7] RIFAT OSMAN., Yayınlayan: Kazancıgil, R. (1994), Edirne Rehnüması (Edirne Őehir Kılavuzu), Türk Kütüphaneciler Derneğı Őubesi Yayınları, No:15, s:15-27, 152

[8] PEREMECİ, O. Nuri., (1983), Edirne Tarihi, Resimli Ay Matbaası, İstanbul, s:10-43

[9] ABDURRAHMAN HİBRİ., (1996), Enisü'l Müsamirin (Edirne Tarihi), Çev: Ratıp Kazancıgil, Türk Kütüphaneciler Derneğı Edirne Őubesi Yayınları, No:24, Edirne, s:16

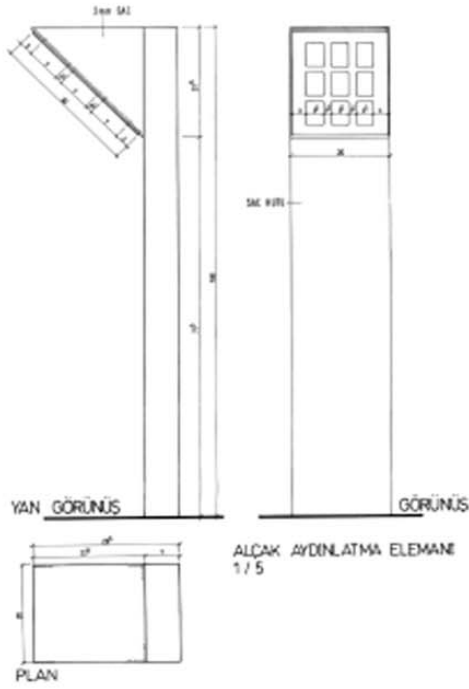
DÜZENLEME ÖNCESİ

Resim.1a: Hürriyet Meydanı'nın düzenleme öncesi durumu.

DÜZENLEME SONRASI

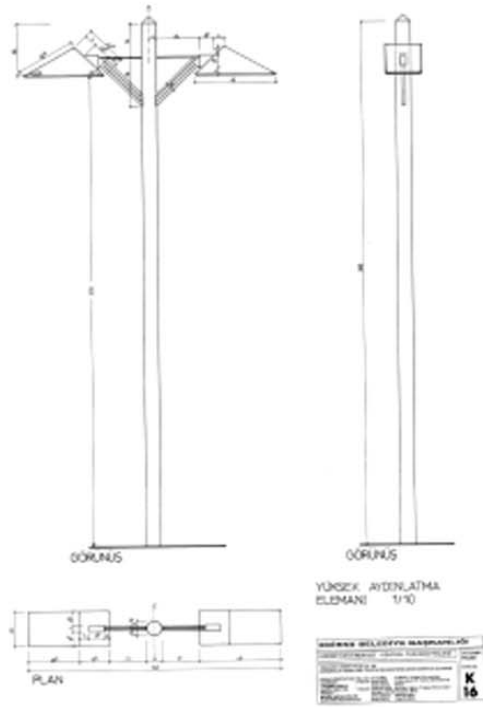
Resim.1b: Hürriyet Meydanı'nın düzenleme sonrası durumu.

Resim. 2a: Önerilen alçak aydınlatma elemanları.

Resim. 2b: Uygulamada kullanılan alçak aydınlatma elemanları.

Resim. 3a: Önerilen yüksek aydınlatma elemanları.

Resim. 3b: Uygulamada kullanılan yüksek aydınlatma elemanları.